

Oponentský posudok k habilitačnej práci

Mgr. art. Milan Kolena, ArtD.

Pavol Krška: Rekviem pre dva zbory, sóla a organ - CD

Mgr. art. Milan Kolena je známy a uznávaný zbormajster, organizátor viacerých medzinárodných festivalov v zborovom speve, ktorých je aj umeleckým riaditeľom. Je vyhľadávaným členom medzinárodných porôt súťaží v zborovom speve, taktiež vedecky a publikačne činný. Je považovaný za odborníka v oblasti gregoriánskeho chorálu a jeho interpretácie. Na tému gregoriánskeho chorálu často prednáša a vedie semináre doma i v zahraničí. Inšpiroval a na jeho podnet vznikli viaceré vokálne, či vokálno-inštrumentálne diela. Výpočet jeho činností je skutočne bohatý, zahŕňa množstvo domácich i zahraničných aktivít, čo dokladá príslušnou dokumentáciou v prílohách.

Je signifikantné pre Milana Kolenu, že predmetom jeho habilitačného konania je oblasť sakrálnej hudby. Jeho nielen muzikantské založenie má blízko k duchovnosti a jej prejavom v hudobnom umení. Výber diela Pavla Kršku je preto pre mňa logickým výberom. Oboch spája vrelé priateľstvo, rovnaké duchovné založenie, rovnaká záujmová oblasť hudby, ktorú aj podobne vnímajú, čo je pomerne vzácna symbióza skladateľa a interpreta. Pavol Krška je prvým slovenským hudobným skladateľom, ktorý cielene latinské liturgické a sakrálne texty písal v slovenskom preklade. Zrozumiteľným spôsobom tak priblížil tieto texty dnešným generáciám poslucháčov, ktorí nemajú možnosť dostať sa k prekladom latinských predlôh. Milan Kolena, ako bolo vyššie spomenuté, dal podnet na vznik viacerých Krškových diel, ktoré aj premiéroval – Rekviem, Stabat Mater, Missa solemnis, Te Deum. Z týchto kompozícií je ako habilitačná práca s podrobným interpretačným komentárom predložená nahrávka Rekviem pre dva zbory, sóla a organ, ktoré interpretovali Michaela Kušteková (soprán), Radka Mičová (alt), Juraj Hollý (tenor), Matúš Trávníček (bas), Mária Kolenová (organ) a spevácky zbor Apollo.

Ako sa píše v komentári, Pavol Krška vo svojich dielach nepíše a nedáva podrobné pokyny ohľadom interpretácie jeho diel - tempové, dynamické alebo charakterové. Stavia tým každého dirigenta pred neľahkú úlohu dotvárať dielo. Preto Milan Kolena poukazuje na spôsoby kompozičného myslenia skladateľa, na slovo a jeho zhudobnenie, ktoré má u Kršku silnú výpovednú hodnotu, na hľadanie novej zvukovosti, rytmiky a hudobného výrazu vyplývajúce z použitia slovenčiny v týchto dielach. V komentári Kolena podrobne predostiera akými jednoduchými výrazovými prostriedkami dosahuje autor plnosť maximálneho duchovného účinku slova a hudby. Zaujímavosťou je, že Pavol Krška vyššie spomenuté veľké diela písal pre organ, čím sa tieto diela stali dostupnými v chrámových priestoroch pre ktoré

sú určené, s kvalitným organom. Na predloženej nahrávke Rekvie je dirigentom a organistkou mimoriadne vydarená registrácia podtrhujúca charakter, meditatívnosť a duchovnú intimitu diela.

Requiem –po úvodnom organovom sóle prichádza zbor so slovami Odpočinutie večné daj im Pane, ktoré aj vďaka kludnému charakteru tempa vyznieva s pokorou a silnou emóciou. Kolena vytvoril z krátkych textových a hudobných fráz veľké oblúky, ktoré svojou vnútornou pravidelnou pulzáciou v záverečnom vyznení vytvárajú dojem jedného celku.

Kyrie – na podklade ostinátneho rytmu organa skladateľ v texte Pane, zmiluj sa, Kriste, zmiluj sa, opakovaním slova Pane dosahuje jeho naliehavé zintenzívnenie, ktoré v interpretácii vyznieva s mimoriadnym zvnútornením, pokorou a prosebným charakterom.

Dies irae – dramatický text poskytujúci silnú obrazotvornosť hraničiacu až s divadelnou predstavivosťou. Dĺžka, myšlienková a hudobná pestrosť tejto sekvencie poskytuje viacero interpretačných výkladov. Kolena správne vychádzal pri stanovení tempa nielen z obsahovej stránky, ale aj z možností organa, ktorý je vo svojom rytmickom ostinate nositeľom dramatickej a pohybovej línie v celej tejto časti. Nad ním sa odvíjajú v kontrastoch nástupy sólistov, zboru a organu plne vystihujúce charakter a spiritualitu časti.

Offertórium – skladateľom napísané ako spevom prednášaná modlitba kňaza a odpovedí ľudu na ňu. Napriek intonačným zaváhaniam sólového basu celá časť opäť na podklade ostinátneho rytmu a motívu v organe pôsobí veľmi uvoľnene a dojmom prosiacej modlitby plnej dôvery v Božiu lásku a odpustenie. Dirigent dosiahol stupňovanie výrazu od intímnej a pokornej modlitby až po expresivitu volania a naliehavosti v Božie prisľúbenia.

Sanctus – Svätý - úvodný vstup pôsobí dramaticky a fanfárovito, akoby sa otvárali nebesia. Po ňom prichádza zvukovo veľmi dobre vystavaná plocha od spevu sóla jednotlivca až po zvolania ľudu Svätý, svätý, svätý najmä v nástupe mužského zboru, s následným oslavným textom Hosanna na výsostiach. Dirigentom umne vystavaná časť s patričnými kontrastami a záverečným oslavným vyznením.

Agnus Dei – Baránok Boží, ty snímaš hriechy sveta, zmiluj sa nad nami. Milanovi Kolenovi sa podarilo správne volenými prostriedkami tempového kontrastu prepojiť predchádzajúcu oslavnú časť s touto meditatívnou. Trikrát opakujúce sa zvolanie Baránok Boží interpretuje s hlbokým ponorom do meditatívneho charakteru textu. Dodržiavaním určitej statickosti tempa dosahuje účinok bolesti a odovzdanosti. V záverečnom treťom zvolaní Daruj nám pokoj, svetlejšou farbou v zbere a v pianissime organu zvýrazňuje vrúcnosť prosby (ľudstva) o pokoj a mier.

Communio – Svetlo večné nech svieti zosnulým. Hlboká spiritualita, meditatívnosť plynúca z tejto časti je prednášaná s hlbokou pokorou, prosbou a nádejou v radostné stretnutie s Bohom, Ježišom Kristom po dokončení našej pozemskej púte.

Záver – z nahrávky priam cítiť, že Milan Kolena pristupuje k interpretácii diela cez štúdium hlboko prežitého a precíteného textu, s úctou voči autorovi diela. V interpretácii taktiež cítiť osobný vzťah k Bohu, ktorý sa prejavuje aj dôrazom na adekvátne vyznenie každej myšlienky textu, každého slova v jeho zhudobnení. Nedáva akcent na subjektivitu výkladu diela, ale dôsledne vychádza z autora a rešpektuje ho. Má premyslenú tempovú výstavbu, dynamiku, frázovanie ako aj farebnú zvukovú predstavivosť, ktorej problematiku nový slovenský text so sebou prináša. Podarilo sa mu správne volenými (tempami) a adekvátnymi tempovými a charakterovými kontrastmi vytvoriť skladbu Krškovho Rekviem ako jeden homogénny celok. Mgr. art. Milan Kolena, ArtD. naplnil celé dielo hlbokým citovým a duchovným ponorom ktorý aj menej vnímavému poslucháčovi preniká srdce.

Na základe predloženej habilitačnej práce, odporúčam udeliť Mgr. art. Milan Kolenovi, ArtD. titul docent v odbore Hudobné umenie – dirigovanie zboru.

Banská Bystrica, 4.marca 2014

doc. Mgr. art Pavol Tužinský